

A HATÁRON TÚLI MAGYAR KÖNYVTÁROSOK IV. ZEMPLÉNI TANÁCSKOZÁSA

Határon innen – határon túl

„...az idők során nevezték Bodrog-parti Athénnek, magyar Cambridgenek” – írja Sárospatakról az idegenforgalmi kalauz. „Szent föld” – írta róla Petőfi Sándor.

Ezen a szent földön, a Bodrog-parti Athénben találkoztak május végén – immár negyedik alkalommal – a Kárpát-medence határokon túli magyar könyvtárosai. Ez alkalommal is az MKE Zempléni Könyvtárosok Szervezete és a sárospataki Városi Könyvtár volt a házigazdája a felvidéki, kárpátaljai, erdélyi, délvidéki könyvtárosok most már hagyományossá vált tanácskozásának, amelyen rajtuk kívül „fontos” anyaországi személyiségek is részt vettek. (Hogy ez miért fontos? Azért, mert így a szavunk messzebb és magasabbra is eljut.)

„Szeretettel hívjuk, várjuk kedves kollégáinkat” – írta a meghívó levélben Halász Magdolna, a Városi Könyvtár igazgatója, a ZKSZ elnöke, az egész rendezvény lelke. S hogy ez nemcsak üres szólam, kötelező stílusfordulat, azt a tanácskozás minden percében éreztük.

A rendezőknek sikerült nagyon jó érzékkel kialakítani és a három nap alatt végig megtartani a helyes arányt a szakmai megbeszélések, a baráti eszmecsere és a színvonalas, kultúrált szórakozás között. Bár a program – előre nem látott objektív okokból – itt-ott eltért a meghirdetettől, ez egy percig sem okozott fennakadást vagy minőségromlást.

A szakmai megbeszélések kulcsszava az együttműködés volt. Közkönyvtárak hazai és nemzetközi kapcsolatai, az együttműködés lehetőségei – foglalmazták meg az első napi plenáris ülés témáját a rendezők. Ezt jártuk körül Papp Istvának, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár főigazgató-helyettesének kissé szokatlan, formabontó vezetésével, s ezt boncolgatták a korreferensek, dr. Csáky S. Piroska, az újvidéki egyetem tanára és Weinrauch Katalin, a beregszászi Városi Gyermekkönyvtár igazgatója, valamint a többi hozzászóló (köztük Baricziné Rózsa Mária, a Művelődési és Közoktatási Minisztérium főtanácsosa).

A másnapi tanácskozáson más megközelítésben ugyan, a kérdés más vonatkozásait felmutatva, szintén ez volt a „leitmotiv”. Beke Kata az Illyés Közalapítvány kuratóriumának tagjaként az alapítvány működéséről beszélt, Csáky S. Piroska a vajdasági magyar könyv- és lapkiadás eredményeiről és gondjairól tartott igen érdekes előadást, Rónay Ferenc főszerkesztő pedig a médiumok kapcsolat-erősítő szerepéről mondta el a véleményét.

Az természetes, hogy a baráti beszélgetéseknek is az együttműködés volt az egyik fő témája. S úgy érzem, a közös gondolkodásnak az erkölcsi haszon mellett konkrét eredményei is lesznek.

Ami a szórakozást illeti, a látogatást a Nagykönyvtárban, a várban, a Vörös Toronyban az tette igazán élménnyé, hogy olyan emberek vezettek (Kiss Endre József könyvtáros-lelkipásztor és Dr. Dankó Katalin), akik nemcsak értik, de nagyon szeretik is, amiről beszélnek. S ezt – úgy hiszem – elmondhatjuk arról az ifjú hölgyről is, aki a Rákóczi pincében ismertetett meg a borok titkaival. (Honni soít qui mal y pense!)

A vártemplomi orgonahangverseny felért egy zenetörténeti barangolással. (Péczy István orgonált, és beszélt az előadott művekről.)

A vasárnap délelőtti kiránduláson pedig – Halász Magdi hivatásos idegenvezetőket megszégyenítő kalauzolásával – megismerkedhettünk „a természeti szépségekben, látnivalókban szinte páratlanul gazdag zempléni tájjal”.

Hogy mit jelentenek a határon túli magyar könyvtárostársadalom számára ezek a találkozások? Úgy jövünk ide – azok is, akik már voltak, s azok is, akik először jönnek –, mint egy nagy család tagjai. Összegyűlünk – a sárospataki kollégák szíves hívására –, mert jó együtt lenni, mert jó megbeszélni ügyes-bajos dolgainkat, gondjainkat-bajainkat, megosztani egymással bánatunkat és örömlenket. (Milyen kevés van!) Megtehetjük ezt, hiszen egy nyelvet beszélünk – átvitt értelemben is: a könyvtárosok szellemi lovagrendjének „titkos” nyelvét. Megértjük egymást – s ennél csodálatosabb dolog kevés van ezen a világon.

Köszönet az alkalomért!

A következőkben a tanácskozás néhány előadását közöljük.

M. Fülöp Géza
(Marosvásárhely)

A Szerb Matica Könyvtára

A Szerb Maticát, a tudományos, irodalmi és művészeti társaságot 1826-ban alapították Pesten. Vele egyidőben jött létre a könyvtára is. Alapítóinak: Jovan Hadzicnak (írói nevén Milos Sveticnek) és társainak alapcélja a szerb könyvek és a Letopis Matices srpske című folyóirat – amelyet előbb Serbska ljetopis, majd Serbske ljetopisi néven jelentettek meg – kiadásának megsegítése és terjesztése volt.

A Letopis, a mai napig is rendszeresen megjelenő szerb folyóirat, a többi ajándékba kapott kiadvánnyal együtt a leendő állomány magvát képezte.

A Szerb Matica Könyvtára a nagyközönség számára 1838. augusztus 26-án tárta ki kapuit. E dátum jelzi önálló működésének kezdetét is. A könyvtár a Tököly Intézetben (Tökölyanumban) kapott helyet, abban az intézményben, amelyet a Matica elnöke és védnöke, Sava Tekelija (Tököly-Popovics Sebő), a dúsgazdag aradi földesúr hozott létre a Pesten tanuló szerb ifjúság megsegítésére.

Az első általunk ismert ajándék-könyvcsomagot Atanasije Stojkovičtól kapta 1832-ben, és még ugyanebben az évben cserekapcsolatot létesített az Orosz Tudományos Akadémiával. A könyvtár állománya gyorsan gyarapodott. Az első igazán nagy magánkönyvtárak Platon Atanackovic, újvidéki pravoszláv püspök és Sava Tekelija révén kerültek birtokába. A Matica srpska könyvtára abban az időben a legnagyobb szerb könyvtár volt. A korabeli könyvajándékozók sorába tartoztak még: Vuk Karadžić, a szerb kultúra kiemelkedő alakja és jeles nyelvújító, II. Petar Petrović Njegoš montenegrói költőfejedelem, Teodor Pavlović, Jovan Subotić és mások.

1848-ban és 1849-ben a Matica és a könyvtára nem működött. A forradalom leverése után a szerbség művelődési és politikai központjává mindinkább Újvidék vált, 1864-ben a Matica is ide költözött, ahol munkáját, küldetését továbbra is sikerrel folytatta. A vázolt időszakban a könyvtár vásárlás, előfizetés és csere révén állandóan bővítette állományát. Rendszeresen megkapta a különböző külföldi tudományos akadémiák, egyetemek, irodalmi társaságok és folyóiratszerkesztőségek kiadványait. Ezek a publikációk többnyire szláv nyelvtérületről, de más európai országokból is érkeztek. Tekintélye elismerésképpen jelentős magán- és társasági könyvtárakat hagyományoztak az intézményre, így kerültek a Matica könyvtárába a híres Petőfi- és Arany-fordító Jovan Jovanović Zmaj, továbbá Doka Mijatović, Avram Dukić, Aleksandar Sandić, Pera Popadić könyvei, valamint az Egyesült Szerb Ifjúság, a Szerb Nemzeti Színház és más művelődési intézmények gyűjteményei.

A Matica srpska Könyvtárának munkájához és szellemi hatáskörének kiszélesítéséhez jelentősen hozzájárult Jovan Subotić (1817–1886), Jovan Dorđević (1826–1900) és Jovan Radonić (1873–1956).

Jovan Subotić író, a Letopis 1842–1847 közötti szerkesztője szakmailag elsőként szervezte meg a Szerb Matica könyvtárának a működését.

Jovan Dorđević, aki 1857 és 1859 között volt a Szerb Matica titkára, elsőként javasolt olyan átfogó intézkedéseket, amelyekkel nemzeti könyvtári státust biztosított volna az intézménynek. Síkraszállt azért, hogy minden szerb könyvet és időszaki kiadványt, illetve minden szláv nyelvű publikációt, továbbá valamennyi, a szerbséggel kapcsolatos sajtóterméket szerezzenek meg és vegyék nyilvántartásba.

Jovan Radonić történész 1899 és 1905 között volt a Matica könyvtárosa. Alapszabályba iktatta a tervszerű gyarapítás elveit, az állományvédelemről, a könyvtár használatáról szóló cikkeket, és meghatározta a katalogizálás szabályait.

A Matica mindkét világháború alatt zárva tartotta kapuit, s ennek köszönhetően állománya szerencsére csak kis mértékben károsodott.

A két világháború között a Szerb Matica könyvtára tovább folytatta közszolgálati és tudományos működését. A második világháború után, 1945 végén Budapestről ismét visszakerült Újvidékre Tököly Száva és a Tökölyanum könyvtára. Két évvel később az újvidéki Szerb Pravoszláv Nagygimnázium könyvtára kerül az állományába, majd még ugyanebben az évben Vasa Stajčić (1878–1947) irodalmárnak, politikusnak, a Matica titkárának s későbbi elnökének a könyvtára is az övé lesz.

1848-tól a Matica srpska Könyvtára szerbiai kötelezpéldányra jogosult. 1858-ig a könyvtár a Szerb Matica keretében működött, majd önállósult. 1965-től kö-

telespéldányt kapott az egész régi Jugoszlávia területéről, és egyike lett a 8 jugoszláv nemzeti könyvtárnak.

A könyvtárakról és a könyvtári tevékenységről szóló törvény értelmében 1976-tól Vajdaság központi könyvtáraként a tartomány könyvtári-tájékoztató rendszerének irányítója.

Az 1960-tól működő Újvidéki Egyetem egyetemi könyvtári funkcióit is ellátta. 1948-tól 1994-ig a tartomány minden könyvtárának központi intézménye volt, majd miután a népkönyvtárak feletti törzsszolgálati teendőket a Szerb Nemzeti Könyvtár átvette, jelenleg a kari könyvtárakban és a tudományos intézmények könyvtáraiban folyó szakmai tevékenységet egyezteti.

A Referenz Központ (Reference center) 1985-ben történt megalakítása után és működésének kezdetével bekapcsolódott a könyvtári és tudományos információk nemzetközi áramlatába.

A Matica srpska Könyvtára 850 ezer kötetet őriz raktáraiban, ebből több mint 200 ezer idegen nyelvű. A magyar könyvek száma meghaladja a 60 ezret!

Az időszaki kiadványok számadatai a következők: a 28 ezer címszó 200 ezer évfolyamot ölel föl, ebből a magyarországi periodikum-anyag 910 címszóból áll, megközelítőleg 6400 évfolyammal és 84.000 számmal, a jugoszlávai magyar folyóiratok és újságok 354 címszavának pedig 2200 évfolyama és 71 ezer száma sorakozik a polcokon.

A Különgyűjtemények Tára (a Szerb Matica Könyvtárában ide soroljuk a térképeket, plakátokat, a zenei részleg anyagát, az aprónyomtatványokat, stb.) 465 ezer könyvtári egységet számlál.

Az összállomány 2.700.000 könyvtári egységből áll.

Befejezésül a Matica srpska Könyvtárának Magyarországgal való kapcsolatairól szólnék röviden:

A magyarországi intézményekkel a Matica srpska Könyvtára évek hosszú során gyümölcsöző együttműködést folytat. Cserепartnereink: a budapesti Egyetemi Könyvtár, az Eötvös Loránd Tudományegyetem, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, a József Attila Tudományegyetem és annak Szláv Tanszéke, a Kossuth Lajos Tudományegyetem, a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára, az Országos Széchényi Könyvtár, a Könyvtártudományi és Módszertani Központ, az Országos Műemléki Felügyelőség, a Magyarországi Szerbek Demokratikus Szövetsége és a budapesti Szerb Gimnázium. Évente 40 címszónyi periodika érkezik cserепartnereinktől, az 1990-től kapott magyar könyvek száma meghaladja az ezret. Viszonzásul a Matica Könyvtára megküldi cserébe a Jugoszláviában kiadott hungarikákat, illetve azokat a kiadványokat, amelyeket a partnerek igényelnek. A valamikor oly népszerű szakembercsere felújítására is nagy igény mutatkozik.

Heinermann Péter

A határon túli könyv- és lapkiadás, a könyvtárak segítése

VAJDASÁG – Jugoszlávia

*„Ah ne mondjátok, hogy a Könyv nem kell,
hogy a könyvnél több az élet s az Ember,
mert a Könyv is élet, s él, mint az ember –
így él emberben Könyv, s a Könyvben az
Ember.”*

(Babits: Rítmus a Könyvről)

Több ízben idéztem Keresztúry Dezsőnek egyik mondatát, amely így hangzik: „minden műveltség olyan, amilyen a könyvkiadás és minden könyvkiadás olyan, amilyen az a műveltség, amely létrehozta.” Az utóbbi évek könyvkiadására nehezen vonatkoztatható ez a gondolat, mert amikor már nem a szellemi erők hiánya, hanem a politika és a gazdasági viszonyok útvesztője a fő ható tényező, amely befolyásolja a könyvkiadást, a könyvterjesztést, akkor már nem csupán a műveltség prizmáján keresztül kell szemlélni a valóságunkat.

Mondandómat a vajdasági magyar nyelvű könyv- és lapkiadásról egy rövid történeti összefoglalóval szeretném bevezetni, hogy a napi problémák érthetőbbek, világosabbak legyenek.

Vajdasági magyar irodalomról, könyvkiadásról 1918-tól szoktunk beszélni. Ezt a korszakot 1941 zárja. A második világháború utáni időszakot több tényező befolyásolta, s ezeknek alapján szakaszokra tagolhatjuk a vajdasági magyar könyvkiadást:

1. 1945–1950. A régi kultúrélet folytonossága megszakad – újat kellett teremteni. Elsősorban a sajtó megindítása volt fontos kultúrtevékenység. (Ekkor indult meg a Szabad Vajdaság – ma Magyar Szó, a Pionír újság, Ifjúság szava, 7-Nap, stb.) A könyvek közül elsőnek a Népnaptár (1945) látott napvilágot, majd 1946-tól jellemző a sorozatok beindítása (Élet és Tudomány, Korunk Kérdései, Színpadunk, stb.) Könyvek jelentek meg a Híd kiadásában, a Vajdasági Magyar Kultúrszövetség kiadásában, s megkezdte működését a Testvériség–Egység Könyvkiadó vállalat.
2. 1951–1954. Az irodalom kibontakozásának korszaka.
3. 1954–1956. A megtorpanás évei. Mindenés kiadás (Magyar Szó, Minerva, Progresz) – tankönyvek is.
4. 1957–1988. A fellendülés, tartalmi, és műfaji változatosság időszaka. (A Fórum, majd a Tankönyvkiadó megalapítása, részben szakosított könyvkiadás. Mellettük más kiadók is léteztek, de a legnagyobb szerepe az irodalom népszerűsítésében, a vajdasági magyar írók könyvének megjelentetésében kétségkívül a Fórumnak volt).

5. 1989-től a kiadványok száma csökken, megnövekedett viszont a könyvkiadók száma. Több magánkiadó jelenik meg, ami nem volt jellemző az előbbi időszakra, különösen elképzeltetlen volt az államosítás korában.

Ahhoz, hogy bárhol létrejöjjön könyvkiadás, bizonyos feltételek szükségesek. Igény: vásárlói és olvasói igény. Ezekre a tényezőkre hat az ízlés (tudjuk, az ízlés részben a kínálattól függ, de ugyanakkor hat is a kiadókra, mert a kiadó el is szeretné adni a kiadványait, nem csupán a megjelentetés a célja, habár alkalmazkodik kiadványaival a befogadó ízléséhez). Nem mellékes az sem: van-e olvasója egy-egy kiadványnak. Ehhez kapcsolódhat az olvasóvá nevelés bonyolult feladatköre is.

A könyvkiadás megvalósításának másik vonulata a szellemi erők létezése vagy nemléte. Pontosabban: vannak-e íróink, kiadóink, terjesztőink. S vannak-e „befogadók”?

Vajdasági viszonylatban elmondhatjuk, hogy létezik vajdasági irodalom, és a szépirodalom képviselői mellett szakírókkal is találkozhatunk, akik kutatnak és publikálnak. A könyvkiadásra jellemző tehát, hogy a szépirodalom mellett tudományos művek is napvilágot látnak. (Az FFKK kiadványa is bizonyítja ezt, s habár hiányos az arcképcsarnok, mégis 160 alkotó arcképét mutatja be, s most készül a folytatása, újabb 160 alkotó portréját mutatva be. A szerkesztők mintegy 420 alkotót tartanak nyilván 1918-tól napjainkig. Nem csupán szépírók kerültek be a gyűjteménybe, hanem olyan tudósok, kutatók, művészek is, akiknek legalább egy kötete napvilágot látott.)

A tervezett, rendszeres, folyamatos könyvkiadást a kiadók biztosítják. 1989-től időszerű lett a gazdasági életben a magánosítás, s az állami könyvkiadók mellett mind több kis vállalkozó jelent meg – csupán számítógéppel és kisebb nyomdagéppel felszerelve – s könyvkiadóként tevékenykedett (Magyarországon rendszerváltásnak nevezik ezt a korszakot, mi más jellemzőt szoktunk emlegetni...). Felteheti valaki a kérdést: jó-e vagy rossz, hogy több kiadó működik aránylag kis földrajzi és nyelvterületen? A válasz nem egyszerű. *Szerzőként* azt mondhatnám: jó, hiszen nagyobb eséllyel vehet részt a szerző a határontúli könyvkiadás támogatására kiírt pályázaton, nagyobb az esélye, hogy kiadják a művét. (Nekem első nekifutásra három kéziratomat utasították vissza – mindhárom bibliográfia volt. Később három évben egymás után mindig másik kiadónál pályáztam – eredményesen. Igaz, ezek más jellegű kéziratok voltak: népmesegyűjtemény, művelődéstörténeti tanulmányok és most kiadói szakbibliográfiával vagyok érdekelt a pályázat kimenetelében). Talán *vásárlóként* is örülnék a ténynek, hogy nagyobb a kínálat, a választási lehetőség. Csak... Nehéz tájékozódni a magánkiadványokról, nincs megszerveve a terjesztés, a beszerzés. S talán nem szabad elhallgatni a minőségi eltérést sem a magánkiadványok és a jól felszerelt, nyomdai szakembereket foglalkoztató, már-már könyvművészeti remekeket produkáló, régebbi hagyományokkal rendelkező valamikori állami kiadók között. (Ez nem jelenti azt, hogy a magánkiadványok között nincsenek szép kiadványok. Vannak, csak sajnos sokkal több a színvonalon aluli, amatőr munka. Ezt egyes kiadók anyagmegtakarítással, takarékoskodással magyarázzák, s nem a könyvkészítéshez értő szakemberek hiányával.) *Nevelőként* a minőségit, a szépet, a jót keressük a könyvekben, ezért természetesen azt mondhatom: jó a több kiadó, ha az elvárásoknak

eleget tudnak tenni. Ha együttműködve, tervszerűen, piackutatás alapján, szép kivitelben, elfogadható áron kínálják a szép és jó könyveket, s ha megszervezik a tájékoztatást, a terjesztő hálózatot. Vajdaságban nincsenek olyan könyvesboltok, ahol minden magyar könyv kapható lenne. (Valamikor a könyvkiadó könyvesboltjai vállalták ezt. Ma már minden kapható ezekben a valamikori könyvesboltokban a képeslapoktól a Barbie babáig, csak a könyv kevés, s az elárúsító olykor nem is tudja, hogy a keresett mű megjelent, és honnan lehet igényelni. Arról most nem óhajtok beszélni, hogy a régi szép időkben magyarországi könyveket is lehetett venni ezeken a boltokban.)

A könyvek népszerűsítése eseti. Olykor a Magyar Szó c. napilap közöl róluk rövid ismertetést, de ritkán közlik a beszerzés módját. Az újvidéki tv magyar adásaiban is elhangzik néha egy-egy könyvismertető. A folyamatos tájékoztatás tehát nem teljes, nem rendszeres. A retrospektív tájékoztatást kiadványainkról a megjelentetett bibliográfiák biztosítják. (Ezek között vannak összefoglaló bibliográfiák, amelyek a teljes jugoszláviai magyar könyvtermést tárják fel, vannak közöttük szakbibliográfiák – főként irodalmi, személyi, kiadói, stb.)

Könyvkiadással az alábbi típusú intézmények foglalkoznak:

- állami kiadó (Újvidék: Fórum),
- egyházi (Újvidék: Agapé),
- részben egyházi, de szolgáltatást is nyújtó (Tótfalu: Logos),
- testületek, egyesületek (Szabadka: Életjel, Szabadegyetem; Zenta: Dudás Gyula Múzeum és levélbarátok Köre),
- társaságok (Újvidék: JMMT),
- oktatási intézetek (Újvidék: Magyar Tanszék; Szabadka: Építésmérnöki Kar, Ivo Lola iskola),
- művelődési intézetek (Zenta: Thurzó Lajos Közművelődési Központ; Kanizsa: Cnesa),
- helyi önkormányzatok (Ürményháza, Muzsla),
- vállalatok (Szabadka: Suboticatrans, Grafoprodukt),
- újságok, lapok (Suboticke novine, Jó Pajtás, Magyar Szó, Családi Kör),
- magánkiadók (Becse: Rubicon),
- a szerző (Újvidék, Szabadka, Magyar Csernye).

A tankönyveket az újvidéki Tankönyvkiadó Intézet, újabban pedig a belgrádi Tankönyvkiadó Intézet jelenteti meg. (Itt jelennek meg a magyar nyelvű kiadványok is, követve az egységes tantervet.)

Több kiadó gyakran készít közös kiadványt is. Csak néhányat említek: a Fórum a Magyar Tanszékkel, az Agapéval, a JMMT-vel, sőt a budapesti MTA-val is (Hadrovics: Magyar–szerb, Szerb–magyar szótára), a tótfalusi Logos a JMMT-vel, az Agapéval, a Cnesával, stb.

A kiadók városok szerinti megoszlása: Újvidék és Szabadka 11-11 különböző kiadó megjelölésével, Zenta 2, Becse 2, Kanizsa, Kisorosz, Muzsla, Topolya, Tótfalu, Ürményháza, Zombor egy-egy kiadóval volt jelen művelődési életünkben az elmúlt öt évben.

A kiadványok műfaji megoszlása változatos. Irodalmi művek jelennek meg minden műfajból, különböző korosztályok számára. Magyar irodalom, vajdasági magyar irodalom, jugoszláv irodalom, világirodalom a felnőtt olvasók számára és

a gyermekek számára is. Találunk közöttük szép számmal verseskötetet, prózai műveket, elvéve drámai szövegeket és szép számban tanulmányokat, kritikákat.

Néhány éve a kutatást elősegítő tájékoztató segédleteket, bibliográfiákat is adnak ki. A szépirodalom mellett a művelődéstörténet, néprajz, népköltészet, művészportrék, kiállítási katalógusok, a történelem, a nyelvészet és a társadalomtudomány is képviselve van. Meg kell jegyezni, hogy az előbbi korszakokhoz képest jóval kevesebb a politikai kiadványok száma, ugyanakkor látványosan megnőtt az egyházi, vallásos jellegű művek mennyisége.

A vajdasági magyar könyvek példányszáma 400–2000 példány között van. A verses- és a tanulmánykötetek jelennek meg a legkisebb, míg a gyermek- és ifjúsági irodalom, a néhány művelődéstörténeti összefoglaló viszonylag nagy példányszámban. Aránylag ritkán fordul elő, hogy több kiadást is megérjen egy könyv. Ha kifogy a raktárból, alig van lehetőség új kiadásra. Vannak kivételek, de kevés. Az utóbbi időben a JMMT kiadványai érték meg az utánnomást, talán azért, mert óvatosságból kevesebb példányt terveztek, mint ahogy azt a vásárlók igényelték. Ribár Béla, Szloboda János vagy Németh István az újra kiadott könyvek szerzői – hogy csak néhányat említsek meg.

A könyvek külső megformálása kiadónként változik. Van közöttük gyenge minőségű, de van közöttük díjazott könyv is. A Fórum könyvkiadó szakembereket, művészeket alkalmaz évek óta, akik gondoskodnak kiadványaik technikai kivitelezéséről, művészi megformálásáról. Ezeknek a könyveknek van stílusa, felismerhetőek más könyvek között. Ez természetesen nem jelenti azt, hogy más kiadók nem készítenek szép könyveket. Az Agapé könyvkiadó külföldi együttműködéssel jelentette meg A biblia kézikönyvét, amely méltán felveszi a versenyt

a legszebb könyvekkel. Került ki a sajtó alól más szép Agapé kiadvány is, s talá-
lunk szép könyvet a Cnesa műhelyében vagy az Életjel gondozásában megjelent
könyvek között is.

Vajdaságban a könyvek általában alapítványok vagy a Művelődési Miniszté-
rium támogatásával jelennek meg. A különböző kiadókhöz benyújtott kéziratok
száma évente 90–100 között mozog. Ebből 1990-ben 91, 1991-ben 89, 1992-ben
84, 1993-ban 88, 1994-ben 92, 1995-ben 100, 1996-ban 59, 1997-ben 86, 1998-ban
ezidáig 33 jelent meg (ezek a számok nem egészen tükrözik a valóságot, mivel a
tankönyvekkel nem ugyanazoknál az alapítványoknál pályáznak a szerzők, mint
a többi kiadvánnyal).

És mi lesz a többi kézirat sorsa? Vár. Vagy, ha ügyes a kiadó, támogatókat,
előfizetőket toboroz, és valahogyan csak napvilágot látnak azok is. (Említettem
már a saját esetemet. Volt rá példa, hogy a szerző védnökök támogatásával, saját
kiadásában jelentette meg könyvét.)

Hogyan valósul meg ebből a mennyiségből a könyvtárak segítése? A Művelő-
dési Minisztérium ajándékoz ugyan bizonyos számú könyvet a könyvtáraknak,
csak nem mindig magyar nyelvűt. Beszédes adatokat találtam a kanizsai könyvtár
évi jelentésében. (Kanizsa lakosainak 90%-a magyar!) Az állományukban levő
mintegy 33.000 kötetből 21.000 magyar és 12.000 szláv nyelvű. 1996-ban az évi
gyarapodás magyar nyelven 1224 cím volt. Látszólag impozáns szám. Ám ebből
csupán 6 vásárolt, 1218 pedig ajándékozott, pontosabban hagyaték volt. Ugyan-
akkor a szerb nyelvű anyag 550 címszóval lett gazdagabb (ebből 8 vásárolt, 442
a Minisztérium ajándéka).

A kiadók közül csak a Fórum adataival rendelkezem. Ők 27 községi könyv-
tárba 135 példányban juttatják el főleg szépirodalmi jellegű kiadványaikat. (Eb-
ből a 27 községi könyvtár a fiókkönyvtárak állományát gyarapítja.) Kötelesepél-
dányt minden kiadó küld a Szerb Matica könyvtárának, de ebből nem a nép-
könyvtárak állományát gyarapítják, hanem a központi könyvtár muzeálisan őriz
egy-egy példányt, s ennek alapján készül Vajdaság bibliográfiája. A többi pél-
dányt továbbítja (illetve elraktározza) a többi nemzeti könyvtár részére.

A könyvek mellett a legfontosabb könyvtári anyagot az időszaki kiadványok
képezik. Vajdaságban 1945-től napjainkig számos rövidebb és hosszabb életű
periodikum jelenik meg. Egyetlen napilapunk, a Magyar Szó 1945 óta kerül az
olvasó asztalára. (Első száma 1944. december 24-én jelent meg Szabad Vajdaság
címen, majd 1945. szeptember 27-től Magyar Szóra változtatták a címét, s azóta
is így jelenik meg.)

A napilap mellett számos hetilap, folyóirat és évkönyv is napvilágot lát. He-
tilapok: 7 Nap, Szabad Hétnap, Családi Kör, Vajdasági Hírnök, Hírlap, Jó Pajtás,
Képes Ifjúság, Mézeskalács, Recefice, stb. A folyóiratok között van irodalmi
(Híd, Üzenet, Symposion, Orbis, stb.), társadalomtudományokkal foglalkozó
(Létünk), egyéb szakfolyóirat (Hungarológiai Közlemények, Új Kép, stb.) és hit-
buzgalmi lap (Hitélet, Örömhír, Útitárs, Temerini hírnök, Református élet, stb.).
Számos naptár is megjelenik, mint például: A Magyar Szó népnaptára (1945 óta
rendszeresen megjelenik), mellette ismert még a Katolikus Kincses Kalendárium,
a Református évkönyv, 1998 óta a Vajdasági Magyar Kalendárium, stb. Az
évkönyvek közül kiemelhetjük azokat, amelyeknek tartalma az irodalmi és mű-
velődési élet megismerése szempontjából jelentős. Ilyen a Magyar Tanszék Ta-

nulmányok címen megjelenő kötete (1969-től) vagy a szabadkai Életjel. Ha az időszaki kiadványokat kiadók alapján vizsgáljuk, megállapíthatjuk, hogy találkozunk testületi kiadványokkal, helyi önkormányzatok, politikai pártok, iskolák, hitközségek kiadványaival.

Könyvtáraink, sajnos, nem tudnak minden keresett újságra, hetilapra, folyóiratra előfizetni, a szerkesztőségek viszont, mivel nagyrészt az eladott példányokból élnek, ritkán küldenek tiszteletpéldányt még a nagyobb könyvtáraknak is. (Az újvidéki Magyar Tanszék könyvtára sem kap minden szerkesztőségtől ingyenes példányt, pedig újságírói részképzést is vállalt az elmúlt iskolaévtől. Teljes állománnyal csupán a Matica srpska könyvtára rendelkezik, mivel kötelezpéldányra jogosult országos szinten, ám ők is rendszertelenül kapják ezeket. Példa erre a mostani kutatásom. A Matica adatbázisában 1995-től 36 magyar nyelvű időszaki kiadvány adatát találtam, amelyek között kétnyelvű kiadványok is szerepelnek. Ezt a jegyzéket ezideig 4 címszóval bővítettük ki.) Talán az alapítványok segíthetnének a helyzet megváltoztatásában.

Rövid összefoglalómban megkíséreltem vázolni a vajdasági magyar könyvkiadás jelenlegi helyzetét, főbb jellemzőit. A határontúli régiókban bizonyára vannak hasonlóságok is, de vannak különbségek is. Az igény azt hiszem azonos. Azért kell egymást meghallgatni, hogy megismerjük mások tapasztalatát, hogy tanuljunk egymástól...

Csáky S. Piroska

Felhívás a Kisfaludy Károly Megyei Könyvtár volt dolgozói számára!

A győri *Kisfaludy Károly Megyei Könyvtár* jogelődje, a Városi Közkönyvtár alapításának 100. évfordulóján **1998. októberében** ünnepségsorozatot rendez. A rendezvények sorában fontos szerepet szánunk annak a találkozóznak, amelyet azokkal a munkatársakkal tervezünk, akik valaha a könyvtárban dolgoztak.

A találkozó sikeres lebonyolításához szükséges, hogy az érintett kollégák jelentkezzenek, és közöljék a lakcímüket annak érdekében, hogy a további részletekről tájékoztatást tudjunk adni.

Kérjük és várjuk a jelentkezésüket!

Címünk: Kisfaludy Károly Megyei Könyvtár, 9002 Győr, Pf. 120. vagy 9021 Győr, Baross G. u. 4.

Telefon: 328-022; **Fax:** 311-253

Szervező: Róka Lászlóné

Pályázati eredményhirdetés

A Művelődési és Közoktatási Minisztérium Kulturális Örökség Főosztálya ez év februárjában pályázatot írt ki az országos könyvtári, múzeumi, levéltári és közművelődési információs hálózat fejlesztésére az önálló vagy együttműködő közgyűjtemények és közművelődési intézmények (országos és megyei közgyűjtemények és közművelődési intézmények, országos szakkönyvtárak, egyetemi könyvtárak) számára.

A pályázatra 167 intézmény jelentkezett. A pályázók közül 43 a kiírásban meghatározott intézményi körnek szakmai nem felelt meg.

A pályázatokat elbíráló szakmai bizottság tagjai: dr. Bíró Katalin (Magyar Nemzeti Múzeum), Breinich Gábor (Budapest Főváros Levéltára), Drótos László (Miskolci Egyetem Központi Könyvtára), Fésű József György (MKM Közművelődési Főosztály), Huszár Ernőné dr. (Egyetemi Könyvtárigazgatók Kollégiuma), dr. Kokas Károly (JATE Központi Könyvtára), Reisz T. Csaba (Magyar Országos Levéltár), Suhajda Attila (informatikai szakértő), dr. Tószegi Zsuzsanna (Neumann János Kht.), Vajda Erik (MKE), Zalainé dr. Kovács Éva (Informatikai és Könyvtári Szövetség).

A szakmai bizottság bírálata alapján – a KKDSZ-szel történt egyeztetés után – a Kulturális Örökség Főosztály főosztályvezetőjének javaslatára a kulturális helyettes államtitkár az alábbi döntést hozta:

Név	Támogatás (ezer Ft)
Alapítvány a Bács-Kiskun Megyei Könyvtár Építésére	4000
Állatorvostudományi Egyetem Központi Könyvtár	2000
Balassi Bálint Könyvtár	2000
Baranya Megyei Levéltár	2000
Baranya Megyei Múzeumok Igazgatósága (Janus Pannonius Múzeum)	2200
Békés Megye Képviselő-testülete Megyei Könyvtára	6000
Berzsenyi Dániel Megyei Könyvtár	4000
Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Múzeumi Igazgatóság (Herman Ottó Múzeum)	2500
Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Pedagógiai és Közművelődési Intézet	2000
Bródy Sándor Könyvtár	2000
Budapest Főváros Levéltára	3500
Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem Központi Könyvtár	6000
Budapesti Műszaki Egyetem Könyvtár és Tájékoztatási Központ	4000
Budapesti Művelődési Központ	3000
Budapesti Történeti Múzeum	7000
Csongrád Megyei Levéltár	2000
Deák Ferenc Megyei Könyvtár	7000
ELTE Egyetemi Könyvtár és Levéltár	2000
Eötvös Károly Megyei Könyvtár	2000
Fejér Megyei Levéltár	2000
Fejér Megyei Múzeumok Igazgatósága	2500
Fejér Megyei Művelődési Központ	2000
Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár	13000
Gödöllői Agrártudományi Egyetem Központi Könyvtára	2000
Hadtörténeti Intézet és Múzeum	4000
Hajdú-Bihar Megyei Könyvtár	4000
Hajdú-Bihar Megyei Múzeumok Igazgatósága, Déri Múzeum	3000
Heves Megyei Levéltár	2000

Heves Megyei Múzeumi Szervezet	2000
Illyés Gyula Megyei Könyvtár	2000
Iparművészeti Múzeum	3000
Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Levéltár	1200
Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Múzeumok Igazgatósága	4000
Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Verseyhy Ferenc Könyvtár	6000
József Attila Megyei Könyvtár	4000
József Attila Tudományegyetem (Magyar Elektronikus Könyvtárral közösen)	11000
Kertészeti és Élelmiszeripari Egyetem Központi Könyvtár és Levéltár	4500
Kisfaludy Károly Megyei Könyvtár	10000
KLTE Egyetemi és Nemzeti Könyvtár	7500
Komárom-Esztergom Megyei Önkormányzat Levéltára	1200
Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola Könyvtára	3000
Magyar Fotográfiai Múzeum (Alapítvány)	1900
Magyar Irodalom Háza	2500
Magyar Képzőművészeti Főiskola	2000
Magyar Mezőgazdasági Múzeum	3000
Magyar Művelődési Intézet	7000
Magyar Nemzeti Galéria	3000
Magyar Országos Közös Katalógus Egyesület (MOKKA)	8000
Magyar Országos Levéltár	8600
Magyar Természettudományi Múzeum	6000
Megyei és Városi Könyvtár (Kaposvár)	5000
Megyei Művelődési és Ifjúsági Központ (Szombathely)	2000
Miskolci Egyetem Központi Könyvtára	3500
Móra Ferenc Múzeum	3000
Móricz Zsigmond Megyei és Városi Könyvtár	2000
Néprajzi Múzeum (MAMA programmal közösen)	10000
Neumann János Kulturális Szolgáltató Közhasznú Társaság	15000
Nógrád Megyei Levéltár	2000
Országos Idegennyelvű Könyvtár	2000
Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtár	6500
Országos Széchényi Könyvtár és KMK	25000
Pest Megyei Múzeumok Igazgatósága	4000
II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtár	1000
Somogy Megyei Múzeumok Igazgatósága -Rippl Rónai Múzeum	5000
Somogyi-könyvtár	3000
Soproni Egyetem Központi Könyvtára	3000
Szabadtéri Néprajzi Múzeum (Szentendre)	4000
Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Önkormányzat Levéltára	2000
Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Önkormányzat Múzeumok Igazgatósága	3000
Tolna Megyei Önkormányzat Levéltára	600
Vas Megyei Levéltár	2500
Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága	1500
Veszprém Megyei Levéltár	600
Veszprém Megyei Múzeumi Igazgatóság	3000
Veszprémi Egyetem Központi Könyvtára	2500
Vörösmarty Mihály Megyei Könyvtár	4000